

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen

S2022/2 Woodrow Wilsonin 14 kohdan ohjelma ensimmäisen maailmansodan aikana

- Yhdysvaltain presidentti Woodrow Wilson julkisti puheessaan kongressille vuonna 1918 ensimmäisen maailmansodan loppuvaiheissa 14 kohdan ohjelman (aineisto 2.A), jossa hän hahmotteli sodan rauhansopimuksessa huomioon otettavia asioita.
- Analysoi Woodrow Wilsonin ohjelman (aineisto 2.A) kohtien 10 ja 14 tavoitteita sekä niiden toteutumista ennen toista maailmansotaa.
 - Mitä tavoitteet tarkoittivat?
 - Miten ne toteutuivat?
 - Mitä muuta niihin kenties liittyi?

Woodrow Wilsonin 14 kohdan ohjelma

1. Ei salaista diplomatiaa
2. Merten vapaus
3. Kaupan vapauttaminen
4. Aseistariisunta
5. Siirtomaakiistojen sovittelu
6. Venäjä jätetään rauhaan
7. Belgian suvereniteetti
8. Elsass-Lothringen Ranskalle
9. Italian rajat uusiksi
10. Itävalta-Unkarin hajoaminen
11. Balkanin kansojen asema
12. Ottomaanien imperiumin hajoaminen
13. Uuden Puolan syntyminen
14. Muodostetaan kansojen yleinen yhteenliittymä

USA:lle oli tärkeää pitää meritiet ja siirtomaata vapaina kaupan takia!

Euroopan kartan muuttuminen!

S2022/2 Woodrow Wilsonin 14 kohdan ohjelma ensimmäisen maailmansodan aikana

7–13 p. Hyvä vastaus:

- Kumpaakin rauhanohjelman kohtaa on käsitelty. Rauhanohjelman kohdan tavoite on ymmärretty oikein ja mainittu jokin arvio sen toteutumisesta.
- **Kohta 10, Itävalta-Unkarin tilanne:**
 - **Toivotaan, että Itävalta-Unkarin kansat saisivat päättää itse kohtalostaan sodan jälkeen.**
 - **Tavoite toteutui, sillä maailmansodan seurauksena kaksoismonarkia hajosi ja syntyi erilliset valtiot Itävalta, Unkari ja Tsekkoslovakia.**
 - **Toisaalta kansojen vapaus meni 1930-luvun lopussa, kun Saksa liitti Tsekkoslovakian ja Itävallan itseensä. Muut säilyivät (Puola, Unkari ja Jugoslavia).**

UUSIA VALTIOITA:

- Suomi
- Viro, Latvia, Liettua
- Puola, Tsekkoslovakia
- Itävalta ja Unkari erilleen

ALUEITTAAN LAAJENSIVAT

- Romania
- Serbia → Jugoslavia
- (Ranska, Tanska, Italia)

Woodrow Wilsonin 14 kohdan ohjelma

1. Ei salaista diplomatiaa
2. Merten vapaus
3. Kaupan vapauttaminen
4. Aseistariisunta
5. Siirtomaakiistojen sovittelu
6. Venäjä jätetään rauhaan
7. Belgian suvereniteetti
8. Elsass-Lothringen Ranskalle
9. Italian rajat uusiksi
10. Itävalta-Unkarin hajoaminen
11. Balkanin kansojen asema
12. Ottomaanien imperiumin hajoaminen
13. Uuden Puolan syntyminen
14. Kansainliitto

USA:lle oli tärkeää pitää meritiet ja siirtomaata vapaina kaupan takia!

Euroopan kartan muuttuminen!

Kansainliitto

- Perustettiin v. 1919

IMS:n jälkeen

- Pyrkimyksinä

aseidenriisunta, valtioiden

välisten kiistojen ratkaisu

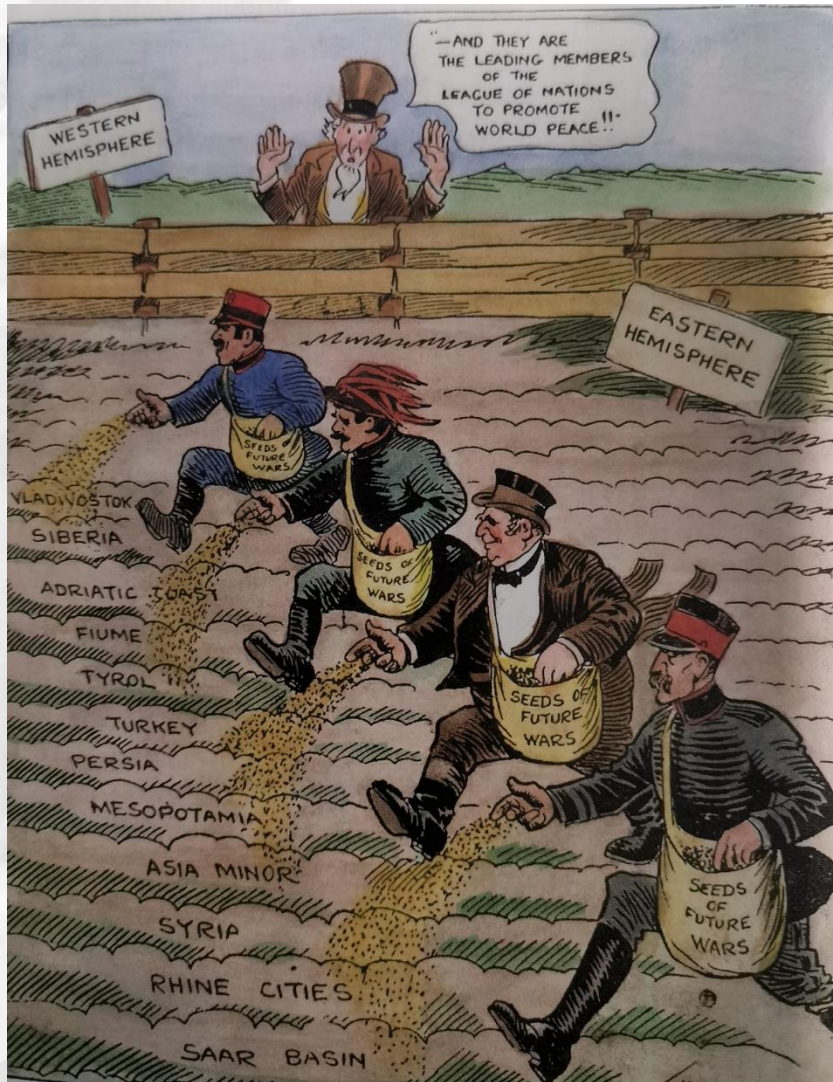
ja elinolojen ylläpito

LEAGUE OF NATIONS

SOCIETE DES NATIONS

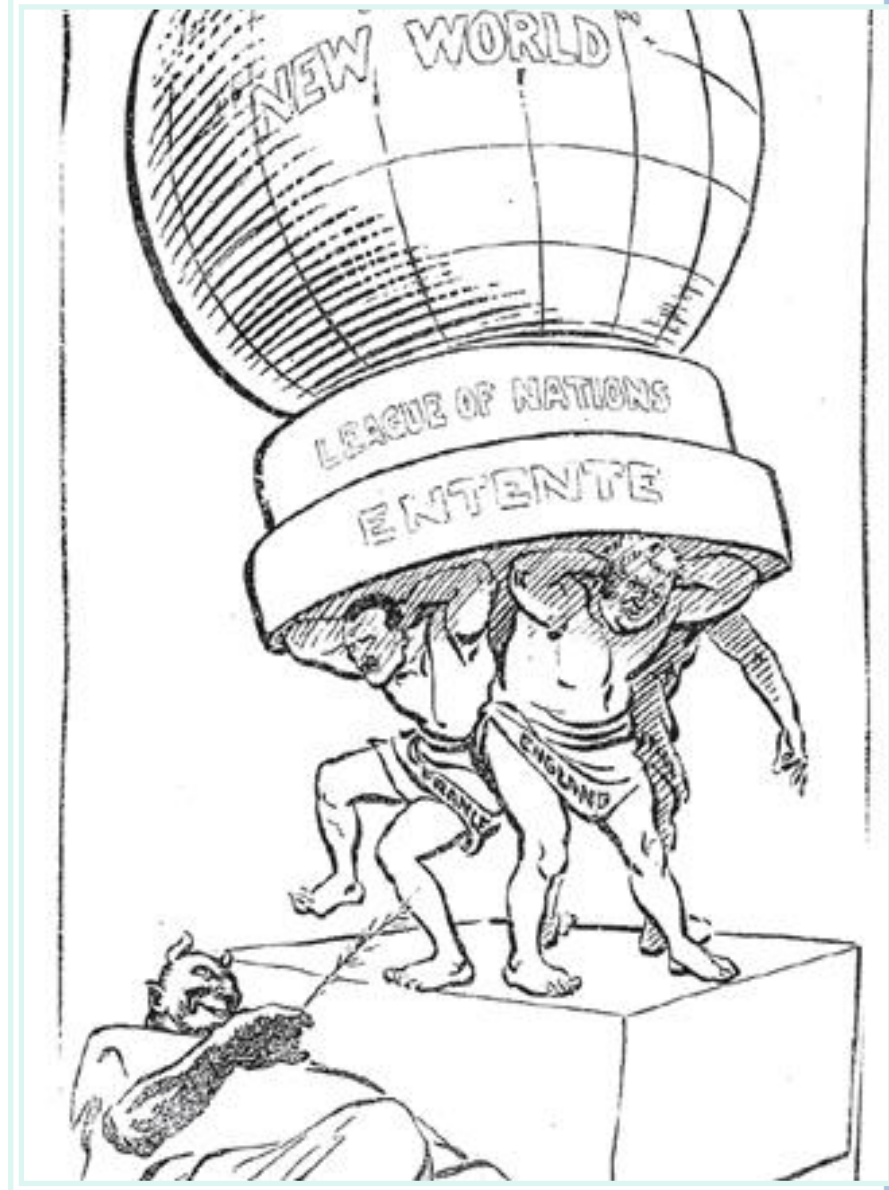
Kansainliitto (s. 51 ja 53)

- Yhdysvaltoja kuvaava silinterihattupäinen hahmo eli setä-Samuli on aidan takana ”läntisellä pallonpuoliskolla”. Aita kuvaa maan jäämistä Kansainliiton ulkopuolelle.
- ”Itäisellä pallonpuoliskolla” olevat Kansainliittoon kuuluvat maat kylvävät sodan siemeniä eri alueilla. Kuvassa Kansainliiton neljä perustajajäsentä eli Ranska, Italia, Iso-Britannia ja Japani.
- Yhdysvallat suhtautuu epäilevästi Kansainliiton johtavien jäsenten kykyyn säilyttää rauha.

Mikä on kuvan sanoma?

Kuvan sanoma on, että Kansainliiton ja Ententen varaan rakennettu uusi maailma ja maailmanrauha ovat hyvin heikoissa käsissä.

David Low'n näkemys Kansainliitosta v. 1920

- **Kuvan maapallossa lukee uusi maailma ja sen tukikivissä Kansainliitto sekä Entente, eli ympärysvallat. Uutta maailmaa kannattelevat Ranska, Englanti ja kolmas valtio. Piru kutittelee Ranskan jalanpohjia.**
- **Kuvaa voi tulkita monella tavalla, mutta perusajatus on, että Kansainliiton ja Ententen varaan rakennettu uusi maailma ja siis maailmanrauha ovat hyvin heikoissa käsissä. Pienetkin ongelmat voivat heilauttaa tasapainoa ja silloin järjestelmä romahtaa. Piirtäjän mielestä maailmanrauha ei ole mitenkään taattua.**
- **Maapallon alla selin olevan valtion voisi tulkita Yhdysvalloiksi, joka ei lähde mukaan Kansainliittoon ja siksi järjestelmä on juuri kaatumassa.**
- **Toisaalta selin oleva henkilö ei välttämättä edusta mitään tiettyä maata.**

S2022/2 Woodrow Wilsonin 14 kohdan ohjelma ensimmäisen maailmansodan aikana

7–13 p. Hyvä vastaus:

- Kumpaakin rauhanohjelman kohtaa on käsitelty. Rauhanohjelman kohdan tavoite on ymmärretty oikein ja mainittu jokin arvio sen toteutumisesta.
- **Kohdassa 14 käsitellään valtioiden itsenäisyyden turvaamista.**
 - Ehdotetaan Kansainliiton perustamista keinona taata valtioiden poliittinen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus.
 - Tavoite ei toteutunut, sillä 1930-luvulla diktatuurit valloittivat alueita välittämättä Kansainliitosta.

S2022/2 Woodrow Wilsonin 14 kohdan ohjelma ensimmäisen maailmansodan aikana

14–20 p. Kiitettävä vastaus:

- **Jonkin havainto puheen kontekstista:** Kyse oli julkisesta puheesta kongressille, mikä on voinut vaikuttaa puheen sisältöön.
- **Rauhanohjelmien kohdat tarkemmin:** Tavoitteiden toteutumista on arvioitu osana kansainvälisen politiikan kehitystä.
 - Esim. Saksan laajentumispolitiikka ja Itävallan sekä Tšekkoslovakian kohtalot osana Saksan laajentumista vuosina 1938–1939.
- **Valtioiden itsenäisyyden ja rauhan turvaaminen ei toteutunut, koska Kansainliitolla ei lopulta ollut keinoja tai arvovaltaa estää diktatuureja harjoittamasta aggressiivista ulkopolitiikkaa**
- **Yhdysvallat ei itsekään liittynyt Kansainliittoon, vaan palasi eristäytymispolitiikkaan maailmansodan jälkeen.**
- **Esimerkkejä diktatuurien toimista, jotka loukkasivat valtioiden koskemattomuutta, esim. 1930-luvulla Japanin valloitukset Kiinassa, Italian toimet Afrikassa ja Neuvostoliiton hyökkäys Suomeen (talvisota).**

KANSAINLIITTO (1919-1946)

Missä onnistui?

- humanitaariset asiat (pakolaisuus)
- pienten valtioiden kiistat (esim. Ahvenanmaan kysymys)

Epäonnistui;

- **Rauhan turvaaminen, etenkin 1930-luvulla**
 - Japanin hyökkäys Mantšuriaan, Italian hyökkäys Abessiniaan, Espanjan sisällissota, Saksan varustautuminen
- **ehkäisemään IIMS:n syntymistä**
- **kansainvälisen yhteistyön lisäämistä**

KANSAINLIITTO (1919-1946)

- **Miksi epäonnistui?**
 - ei sotavoimia
 - hidas päätöksentekoprosessi
 - yksimieliset päätökset
 - kaikki suurvallat eivät mukana alusta pitäen (Venäjä, Yhdysvallat, Saksa)
 - joidenkin valtioiden aggressiivinen ulkopolitiikka (Japani, Saksa, Italia)
 - valtioiden itsekeskeiset intressit

KANSAINLIITTO MAAILMANSOTIEN VÄLISSÄ

Missä onnistui?

- Onnistui alueellisten kiistojen ratkaisuisissa esim. kiistat Ahvenanmaan, Itä-Karjalan ja Ylä-Sleesian omistuksesta.
- IMS:n jälkeisten pakolaisten auttamisessa onnistuttiin myös. Pääasiassa Venäjältä saapuneet pakolaiset saivat henkilötodistuksen, ns. Nansenin passin.
- Oli osaltaan vaikuttamassa Locarnon sopimuksen syntymiseen Saksan ja Ranskan välillä.

KANSAINLIITTO MAAILMANSOTIEN VÄLISSÄ

Epäonnistui;

- Rauhan turvaaminen etenkin 1930-luvulla
 - Japanin hyökkäys Mantšuriaan, Italian hyökkäys Abessiniaan, Espanjan sisällissota
- Toimet hyökkääjiä kohtaan riittämättömiä, esim. Italiaan kohdistetut talouspakotteet.
- Ei kyennyt ehkäisemään Hitlerin Saksaa rikkomasta Versaillesin rauhanehtoja.
- Ei pystynyt estämään IIMS:n syttymistä.

James Monroe,

USA:n viides presidentti 1817-1825

“The Americas should be free from future European colonization and free from European interference in sovereign countries' affairs.

United States' intention is to stay neutral in European wars and wars between European powers and their colonies, but to consider new colonies or interference with independent countries in the Americas as hostile acts toward the United States”

= Monroen oppi